

17.05.	21.
08	1120.

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
Кликните да бисте почели унос текста.
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију 13.05.2021. године, Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици</p> <p>2. Састав комисије, име и презиме сваког члана, звање, ужа научна област, назив факултета (установе) у којој је члан комисије запослен:</p> <ol style="list-style-type: none"> Проф. др Оливера Марковић Савић, ванредни професор, Социологија, Филозофски факултет Универзитета у Приштини с привременим седиштем у Косовској Митровици, председник Проф. др Зоран Недељковић, ванредни професор, Социологија, Филозофски факултет Универзитета у Приштини с привременим седиштем у Косовској Митровици, члан Доц. др Иван Башчаревић, доцент, Социологија, Филозофски факултет Универзитета у Приштини с привременим седиштем у Косовској Митровици, члан Проф. др Зоран Јевтовић, редовни професор, Комуникологија и новинарство, Филозофски факултет Универзитета у Нишу, члан-ментор Проф. др Урош Шуваковић, редовни професор, Социологија, Учитељски факултет Универзитета у Београду, члан-ментор
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
Кликните да бисте почели унос текста.
<ol style="list-style-type: none"> Име, име једног родитеља, презиме: Бранислава (Братислав) Вучковић (рођ. Краговић) Датум рођења, општина, република: 18.05.1986, Нови Пазар, Србија Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 20.04.2011. Косовска Митровица, Филозофски факултет Универзитета у Приштини с привременим седиштем у Косовској Митровици, мастер рад, „Друштвене промене: медији у глобалном добу“ Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Социологија, мастер социолог
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<i>Медијска трансмисија и очување српског културног идентитета на подручју Косова и Метохије (1999-2015)</i>
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<p>Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикаона и сл.</p> <p>У структури докторске дисертације <i>Медијска трансмисија и очување српског културног идентитета на подручју Косова и Метохије (1999-2015)</i> уочавају се четири међусобно блиске и теоријско-емпиријски усклађене целине, које методолошки поступно и значењски нијансирано обрађују појмове комуникације, идентитета и трансмисије кроз призму Дебреовог категоријалног апарата на примеру српске културе на Косову и Метохији. Приступ и обрада теме указују на њену мултидисциплинарност, јер поред доминантно социолошко-</p>

комуниколошког поља дисертација обухвата културолошки, антрополошки, правни, религијски, лингвистички, психолошки, књижевни и историјски дискурс. Рад структурно садржи четири дела, са неједнаким бројем поглавља, од којих нека садрже и одељке. Обим дисертације је 283 норма странице (у оквиру њих 1 цртеж и 6 табела), не укључујући 12 прилога и списак коришћене литературе (184 референце и 18 извора).

У уводном делу дисертације („*Uvod*“) ауторка се детаљније бави дефиницијама комуницирања и проучавања утицајних комуникационих парадигми, полазећи од социоантрополошких гледишта и процеса семиозе који непрекидно стварају значења и смисао, до Дебреовог поимања трансмисије и медијасфере. У лепези актуелних теоријских репрезентата издвајају се тумачења Маклуана, Бодријара, Шрама, Ласвела, Каstelса, Бурдијеа, Меквејла, Нордена, Маркузеа, Адорна, Хоркхајмера, Клосковске, Врега, али и домаћих аутора – Радојковића, Милетића, Марковића, Коковића и др. Видљив социолошки нагласак, уз ширину изучавања комуникацијско-медиолошког оквира акценат ставља на динамичну улогу и моћ трансмисије у друштвеном окружењу, при чему су друштвене промене само последице преображаја у технолошком амбијенту. Истражујући процес преношења и обликовања културних садржаја и значења кроз систем вредности које једно друштво подржава, кандидаткиња кроз привидну супротстављеност света технике и света културе указује на њихову дијалектичку повезаност и симболичку умреженост. Компарирајући бројне дефиниције културе водећих светских и домаћих теоретичара изврсно позиционира њено значење кроз семиотички, симболички и аксиолошки карактер, чиме је идентификује као релевантан друштвени конструкт. Очување и преношење културних вредности је нужан услов постојања и очувања одређене културе, исправно уочава докторанткиња, разматрајући културу као вредносно-симболички, духовни и материјални миље од суштинског значаја за осмишљавање људске егзистенције – питање идентитета.

У другом делу у фокусу је медиолошка теорија Режиса Дебреа, предметно прецизно артикулисана са циљањем на трансмисију као централни појам даљег истраживања. Комуникација у медиолошкој визури анализира се као део шире целине, али тек са трансмисијом друштво гради *културно* сећање које остаје „запамћено“ у културним артефактима. Опредељујући се за транссистемско истраживање корелација техничких новина и најширих друштвених промена које прожимају целину социокултурног система колегиница Вучковић (дев. Краговић) је прихватила Дебреов медиолошки аксиом да техничка страна медијума условљава његову симболичку изражајност. За даље истраживање, то значи „да културна сфера којом се напаја културни идентитет ма које друштвене групе почива, између осталог, и на материјалним темељима носилаца сећања“. Издвајајући трансмисију као централну категорију медиологије, кандидаткиња уочава њену условљеност дијалектиком духа и материје, што као последицу нуди „садржаје културног идентитета“. Динамика интергенерацијског преноса значења социоантрополошки ствара репозиторијум вредности којег не чине топли наративи о прошлости већ „жива сила која условљава вертикално и хоризонтално повезивање појединаца у заједницу, дакле детерминанта друштвеног и културног живота у садашњости“.

Најобимнији и најзахтевнији део рада представља трећи део, структурирано кроз пет поглавља, при чему пето поглавље има 3 одељка, што све указује на широко поље интересовања током обимног, захтевног и реконструктивног истраживања. Већ наслов дела: „Медијска трансмисија српске културе на подручју Косова и Метохије (1999-2015)“ указује на значај овог дела рада, јер поред видљиве методолошке оријентације ауторке истиче резултате и спознаје до којих се дошло након свеобухватног и темељитог проучавања актуелне друштвене праксе на КиМ. Теоријски аргументовано појашњавају се методолошки оријентирани предмети истраживања, са оправданим тумачењем процеса преношења културног наслеђа, одржања континуитета и изградње културног идентитета кроз комуникацијски процес који нужно не мора нити услов трансмисије. Ауторка компетентно и ауторитативно наводи специфичности трансмисије,

компарирајући их кроз бројне трагове прошлости, чиме истиче њихову трајност у простору и времену, али и друштвену динамику као важну особеност. Процес трансмисије српског културног наслеђа на Косову и Метохији анализира се из различитих углова Дебреовог појмовног инструментарија, увек се односећи на целину српског социо-културног идентитарног бића, по чему је ово истраживање јединствено и пионирско у академској заједници. „Поништавање симбола српског постојања на Косову и Метохији представља насилни прекид трансмисије културних садржаја који представљају значајан део идентитетске матрице српског културног бића“, исправно уочава кандидаткиња, што у даљем раду доказује низом емпиријских примера чиме постављене хипотезе добијају на значају. Дисциплинарно одређивање предмета истраживања, као и читав појмовно-категоријални апарат су одмерено и прецизно постављени, чиме укупан садржај добија снажну методолошку утемељеност. Носиоци трансмисије су добро идентификовани, у складу са Дебреовом медиолошком класификацијом, од језика као система симбола, преко споменика као фигура сећања и чувара значења, до институционалних заједница „чији се идентитет напаја садржајима трансмисије“. Комисија истиче снажну спрегу теорије и праксе видљиву у овом делу дисертације, као и на квалитетно запажање ауторке да је на делу „реконтекстуализација постојеће баштине на КиМ“, уз прикривени процес обликовања нове стварности. Уништавање материјалне стварности (споменика, гробаља, језика, школа, библиотека, црква и манастира, културе...) на одређеном делу територије води брисању сећања на постојање једног народа, што је проблем не само академске заједнице, већ и државе у целини.

Последњу целину (део) дисертације чине закључна разматрања у којима се након краће компарације неколико водећих теоријских модела и Дебреовог поимања медиологије у средиште интересовања поставља култура сећања као посебно поље битно за динамику колективног памћења и изградњу културног идентитета. Ту долази до изражаја научна вредност медиолошког приступа јер поређењем са теоријама које се баве истим деловима стварности долазимо до квалитетног објашњења феномена трансмисије српске културе на Косову и Метохији у условима конфликта културних идентитета. Кандидаткиња Вучковић (дев. Краговић) самостално, одговорно и теоријски компетентно потврђује хипотетички оквир који је послужио као полазиште истраживања. На Косову и Метохији је могуће регистровати низ систематских покушаја прекида процеса трансмисије српске културе уништавањем њених материјалних носилаца који су у анализираном временском интервалу претрпели разарање несагледивих размера (почев од 1999. године, па до краја посматраног периода). Покушаји прекида процеса трансмисије српске културе се врше и у његовом институционалном аспект, уклањањем институционалних носилаца трансмисије. Иста оцена односи се и на покушаје прекида трансмисије културног наслеђа посредством изворних носилаца културног наслеђа, што у актуелној пракси води стварању алтернативних видова културне трансмисије. Ауторка је након опсежне и детаљне анализе садржаја емисија из још неосмисливаног серијала „Манастири на Косову и Метохији“ издвојила улогу и моћ дигиталних технологија као носилаца трансмисије. Серијал „Манастири на Косову и Метохији“ као пример такве праксе подвргнут анализи форме и садржаја пружио нам је увид у последње такве примене на сам ток трансмисије. Ако се из основних постулата медиолошке теорије дедукује образац чијом смо применом на манастире на КиМ утврдили значајне промене форме трансмисије, да би се извео коначан закључак потребно је извршити и анализу садржаја преноса у новој форми. Метод анализе садржаја је примењен на документарни серијал „Манастири на Косову и Метохији“ Филмских новости који је у тренутку док ово пишемо у припреми. С обзиром на то да је реч о процесу дугог трајања ауторка је опрезна у интерпретацији значења нових медија у снажењу културе памћења, али јасна у научној прогнози о њиховом значају у реуспостављању прекинутих токова трансмисије српске културе на Косову и Метохији.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Комисија је јединствена у оцени да рад у целини представља оригиналан и научно нов допринос, али у вредновањима посебно издваја део који образлаже примену медиолошког обрасца у анализи промене носилаца трансмисије. Вешто компарирајући Дебреов медиолошки концепт са емпиријским истраживањем српске споменичке културе на Косову и Метохији, колегиница Вучковић (дев. Краговић) изврсно уочава потенцијал дигиталних медија као чувара колективног памћења и културе. Још неемитовани документарни серијал „Манастири на Косову и Метохији“ Филмских новости из Београда представљао је неоткривену ризницу статичног материјала који се екранском сликом и појмовном умреженошћу претвара у трајан носач сећања, али и идентитета. Ако се из основних постулата медиолошке теорије дедукује образац чијом су применом на манастире уврћене значајне промене форме трансмисије, да би се извео коначан закључак било је неопходно извршити и анализу садржаја преноса у новој форми. Посматрајући сваку епизоду као јединствену поруку која се анализира у два правца; хоризонтално раслојавање на значења према садржају који представља (четири слоја: 1. историјски, 2. уметничко-естетски, 3. митски (митови, легенде, обичаји и предања), и 4. слој додатних значења и тумачења) и вертикални, у смислу да пресеца претходно дефинисане слојеве, и односи се на раздвајање и сагледавање аудитивних и визуелних елемената који творе целовиту поруку. Ауторка истраживачки одговорно, комбинујући теоријске постулате, дијахронијску перспективу и затечено стање на терену гради репозиторијум колективног памћења као трајан културолошки модел. Дигитализација је омогућила реконструкцију сећања, чиме новоформираној поруци додаје и визуелне трагове исчезлих носилаца материјалних вредности. Добри примери су примењени у визуелним приказима изворног изгледа манастира Бањска или Новог Брда који обухвата град, подграђе, трг, ровове... Ауторка исправно указује на важне промене којима присуствујемо: процес трансмисије српске културе преласком на дигиталне носиоце поруке видљив је кроз губитак три значајна елемента (чулни доживљај, црквеност и литургија), од којих је, у социолошкој перспективи, најзначајнија она која се прелама кроз последња два, а одређујемо је као заједничтво. Непосредно присуство других људи у заједничком доживљају живе прошлости, колективно опредељивање вредности кроз религијске обреде или уприсутњавање прошлости, у дигиталном свету се повлаче и нестају из човековог окружења. Одлично је уочена битна промена у функционисању друштва: док је трансмисија колективног памћења заснована на старим носиоцима увек била праћена церемонијама, са дигиталним оквирима перцепција се окреће ка индивидуализму или умреженим групама. Видљив је огроман труд ауторке да прегледа и кроз дисекцију издвоји за предмет истраживања најбољи део архивске грађе, уз добро запажање како религијска вредност није посебно истакнута, што је последица институционалног приступа са нивоа државе. У ширем комуниколошко-културолошком контексту то је добро јер садржај колективног памћења не своди на пуку промену медија, већ захватају ширу мрежу социо-културног детерминизма.

Дебреов концепт трансмисије нуди научно објашњење претварања српског културног наслеђа на Косову и Метохији, препознајући у изглед ирационалним чиновима насиља унутрашњу логику поништавања српског културног идентитета. Повезујући раван трансмисије са добом масовног комуницирања, кандидаткиња процес трансмисије тумачи као идентитетску микро борбу у којој се филм као медиј комуницирања обраћа јавном мњењу као корисни инструмент. Одлично уочава како је

трансмисија тада самореферентна, јер представља процес комуницирања који тече од српске културе (ранијих векова) ка српској култури (садашњости и будућности), одвијајући се синхронијски али на темељима дијахронијског преноса наслеђа културних вредности, стављајући се у функцију и према другим културним заједницама и политичким институцијама. Исправна је оцена да би било поједностављено говорити о том процесу као о политичкој пропаганди, иако има и таквих елемената, јер се „комуницирање културних вредности кроз серијал `Манастири на Косову и Метохији` управо приказује као охлађена, стабилизована трансмисија, (како је Дебре одређује), и као допуна недостајућих нити процеса трансмисије који се отежава разарањем до сада постојећих материјалних и институционалних носилаца“. Као логична последица истраживања, али и нове интерпретације старности виде се покушаји укључивања нових медија у процес трансмисије и повезивања синхронијске и дијахронијске равни комуницирања у покушајима учлањења Косова* у УНЕСКО и преименовања српског културног наслеђа на Косову и Метохији у "косовско" - чиме би се оно радикално реинтерпретирало брисањем историјских веза тог наслеђа и заједнице која га је изнедрила и која му вековима приписује значења.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

1. Краговић, Б. (2013). „Критичко разматрање улоге друштвених мрежа у Арапском пролећу“, *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини* XLIII (2)/2013: 353-368, <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0354-3293/2013/0354-32931302353K.pdf> M51
2. Краговић, Б. (2017). "Улога нових медија у замрзнутом конфликту и придобијање јавне пажње", *Медији и комуникације*, IV (8)/ 2017: 143 - 154, ISSN 2336-9981, Dec2017. <https://bib.irb.hr/datoteka/924317.8.pdf> M51 (НАПОМЕНА: Није на листи МПНТР, али се у извештајима за изборе на Универзитету у Београду категорише као М51, па смо и ми тако поступили. Категорија није од значаја за целину Извештаја, с обзиром на тачке 1. и 3 којима је испуњен услов из чл. 24 и додатни услов из члана 31. ст. 2 Правилника, али показује ауторкин континуитет у научном бављењу овом научном проблематиком).
3. Вучковић, Б. (2020). „Маклуан и Дебре – теоријско (не)сагласје“, *Социолошки преглед* LIV (4)/2020: 1311-1328 DOI: [10.5937/socpreg54-29186](https://doi.org/10.5937/socpreg54-29186). M24

уз напомену:

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Кликните да бисте почели унос текста.

VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Кандидаткиња Бранислава Вучковић (дев. Краговић) је дисертацијом доказала способност самосталног научно-истраживачког и методолошког приступа предмету истраживања, уз високу аутономност и критичност у селекционисању и вредновању суштинских теоријских проблема. Коришћену литературу квалитетно је и одмерено користила у потврђивању постављених хипотеза, али и за аргументацију нових спознаја проистеклих квалитетном емпиријском анализом. Постављене хипотезе су потврђене кроз спроведено теоријско-емпиријско истраживање. Током израде дисертације исправно је примењивала теоријска и методолошка знања, суверено владајући захтевним појмовно-категоријалним апаратом, што

је резултирало адекватним закључцима и научним доприносом. Кандидаткиња је, такође, показала спремност за сараднички рад и континуирано учење, прихватајући савете и сугестије оба ментора.

VIII **ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА**
НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Докторска дисертација „*Медијска трансмисија и очување српског културног идентитета на подручју Косова и Метохије (1999-2015)*“ написана је у складу са образложењем датим у пријави теме, садржи све научно релевантне елементе који указују на оствареност истраживачких циљева и задатака, па се може констатовати како представља вредан научни допринос савременој социологији комуникација, социологији медија, социологији културе и култури памћења. Ова докторска дисертација је једина у нашој научној заједници која се бави Дебреовом теоријом трансмисије, проверавајући је на могућности трансмисије порука српске културне баштине кроз нове медијуме (Дебреов термин), пре свега кроз оне дигиталне што је и било предмет емпиријског истраживања. Кандидаткиња Вучковић је, користећи се Дебреовом теоријом трансмисије, доказала да се помоћу ње може објаснити логика покушаја затирања српске културне баштине на Косову и Метохији. Истовремено, научни допринос се огледа и у томе што је показано да и дигитални медији могу да послуже за трансмисију порука, које су у појединим елементима измењене због промене природе медијума, а управо је према тој могућности сам Дебре скептичан.

X **ПРЕДЛОГ:**

На основу укупне оцене дисертације, Комисија предлаже:

Имајући у виду све изнете карактеристике овог научног истраживања, Комисија у наведеном саставу прихвата и позитивно оцењује урађену докторску дисертацију *Медијска трансмисија и очување српског културног идентитета на подручју Косова и Метохије (1999-2015)* и предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета, као и надлежним органима Универзитета у Приштини с привременим седиштем у Косовској Митровици да усвоје позитивну оцену и овај Извештај, а кандидаткињи Бранислави Вучковић (дев. Краговић) одобре јавну одбрану рада.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Оливера Марковић Савић, председник

2. Проф. др Зоран Недељковић, члан

3. Доц. др Иван Башчаревић, члан

4. Проф. др Зоран Јевтовић, члан-ментор

5. Проф. др Урош Шуваковић, члан-ментор